

ŽUPA SV. TOME APOSTOLA - MOSTAR

BIOS - POKRET HRVATSKE KATOLIČKE MLADEŽI ZA APOSTOLAT NOVE EVANGELIZACIJE

- **BIOS** je pokret hrvatske katoličke mladeži za *Apostolat nove evangelizacije*.

- Temeljno geslo pokreta BIOS koje je dio loga jset: «**Ducinatum-
Izvezi na pučinu**»! (Lk 5,4).

I. NADAHNUĆE I PLATFORMA POKRETA BIOS

Počelo, nadahnuće, poticaj i platforma pokreta **BIOS** jest zavjetna i jubilejska molitva: *Ispovijest vjere Hrvata katolika* koja je nastala povodom jubilejske proslave *Branimirove godine* u Ninu, 2. 9. 1979. kada smo, u sklopu desetogodišnje jubilejske proslave *Trinaest stoljeća kršćanstva u Hrvata*, slavili tisuću i stogodišnju neprekinutu vjernost Apostolskoj Stolici (879. – 1979). Želimo iz vlastite kršćanske i nacionalne povijesti tražiti pobude za život u duhu vjere, „da iz vjerne i teške prošlosti iznikne vjerna i sretnija budućnost“ (iz molitve *Velikog zavjeta*). Jedna od vjerničkih molitava na euharistijskom slavlju u Ninu, 2. 9. 1979., bila je: „Daj da u srcima naših mladih živi zavjet starih Hrvata“.

Ispovijest vjere Hrvata katolika

Čvrsto vjerujem u Boga Oca i Sina i Duha Svetoga.

Životom želim potvrditi svoj krsni savez s Bogom

i tako obnoviti sveti pradjedovski zavjet

vjere u Isusa Krista i vjernosti Katoličkoj Crkvi.

Svoju odluku polažem u Bezgrešno Srce Presvete Bogorodice Marije.

Najvjernija odvjetnice, na braniku stoj,

čuvaj našu svetu vjeru i hrvatski dom.

Amen.

„Dragi moji Hrvati, uspomena na slavlja 'Branimirove godine' neka vam budu poticaj na vjernost Isusu Kristu, Gospi i Crkvi. Sjećajući se prošlosti budite zauzeti graditelji vedre kršćanske budućnosti kako pojedinac, tako obitelji i sav Božji narod. S apostolskim blagoslovom“ (Papa Ivan Pavao II., Vatikanski Grad, 12. studenoga 1980.).

(Ako se *Ispovijest vjere Hrvata katolika* moli oko 21 sat, onda se vjernici hrvati uključuju u nacionalni molitveni lanac, jer u taj sat hrvatski biskupi i svećenici blagoslivljaju sve koji mole, sve hrvatske obitelji i cijeli hrvatski narod).

II. CILJEVI, NAČELA I ZADAĆE POKRETA BIOS

BIOS ima dva cilja, četiri načela i četiri zadaće:

A. DVA CILJA POKRETA BIOS:

Oba cilja imaju svoje polazište u Isusovu načinu pripremanja apostola za evangelizaciju: „Isus ustanovi dvanaestoricu da budu s njime i da ih šalje propovijedati“ (Mk 3, 13-14).

1. PRVI CILJ je: **Duhovna obnova i formacija hrvatske katoličke mladeži** – Članovi *Pokreta* trebaju najprije naučiti „biti s Isusom“, „biti Isusovi“, a tek onda biti

„poslani“ naviještati Kraljevstvo Božje. Misli se na obnovu „cjelokupnog kršćanskog života, da se ojača naša vjernost Crkvi i Apostolskoj Stolicu, utvrđujući djedovsku vjeru i obnavljajući katolički život, kako bi izmolili plodnu budućnost Crkvi u Hrvata i cijelom hrvatskom narodu.“

(Ovo je bila nakana *Godine velikoga zavjeta* u Solinu 1975., kao pripreme godine za Jubilejsku proslavu 13. stoljeća kršćanstva u Hrvata koja je otpočela u Solinu, 12. 9. 1976.).

2. DRUGI CILJ je: *Apostolat nove evangelizacije* – tek nakon što su obnovljeni u duhu i formirani u vjeri *Apostoli nove evangelizacije* trebaju radosno i gorljivo naviještati Kraljevstvo Božje, onako kako sv. Pavao upućuje Timoteja: «Raspiruj milosni dar Božji koji je u tebi!» (2 Tim 1,6).

B.ČETIRIMORALNA NAČELA POKRETA BIOS: Da bi se ostvarili ciljevi i vjerno izvršavale zadaće, članovi Pokreta moraju biti duhovno osposobljeni te moralno, teološki i pastoralno formirani. To znači da trebaju integrirati u svoju osobnost (čo-vječnost) četiri moralna načela pomoću kojih postižu ispravan odnos prema Bogu, prema bližnjima, prema okruženju i prema samima sebi.

1. PRVO NAČELO: BIOS - BITI ISUSOV OSPOSEBLJENI SVJEDOK (Odnos prema Bogu - *Bogoljublje*). Mladi trebaju „da se pouče, učvrste i potaknu na gorljivi život» (AA 6) kako bi mogli biti autentični svjedoci onima koji površno, slabo ili uopće «više ne žive vjeru primljenu krštenjem» (CL, 34). Papa Pavao VI. nam u tom smislu poručuje: „Suvremeni čovjek danas radije sluša svjedoke nego li učitelje, a ako sluša učitelje sluša ih samo ukoliko su svjedoci“ (EN, 41).

2. DRUGO NAČELO: BIOS - BITI ISKRENO OTVOREN SVIMA (Odnos prema bližnjima – *Čovjekoljublje*). To znači da samo formirani vjernici mogu radosno i istinski živjeti svoju pripadnost Kristu u svojoj svakidašnjici i u svojoj crkvenoj zajednici. Oni imaju izgrađenu svijest, savjest i slobodnu volju, a to im omogućuju da sebedarnim služenjem ljube svoje bližnje te da se proaktivno i svjedočki otvaraju drugima i drugačijima od sebe. Pokret **BIOS** služi mladima kao okvir zajedništva u kojemu se zajedno raste u vjeri i zauzeto svjedoči drugima. «Potreban je novi apostolski zamah, življen kao *svakodnevna zauzetost zajednica i kršćanskih skupina*» (NMI, 40).

3. TREĆE NAČELO: BIOS - BITI ISUSOV ODGOVORAN STVARATELJ (Odnos prema općem dobru – *Domoljublje*). To znači da je odgovoran stvaratelj Kristova Kraljevstva onaj koji ima pravi kršćanski odgovor na potrebe, izazove i probleme ljudi i svijeta u kojemu živimo. On treba, odgovorno i hrabro, svoje darove i karizme ugraditi u opće dobro Crkve, Domovine i društva. „Uistinu, Bog nam nije dao duha bojažljivosti, već duh snage, ljubavi i razbora“ (2 Tim 1, 7).

4. ČETVRTO NAČELO: BIOS - BITI IOSTATI SVOJ (Odnos prema samome sebi – *Sebedarje*). Svakodnevno vršiti radikalni izbor redovita kršćanskog života kako se ne bi zadovoljavali životnom prosječnošću, minimalističkom etikom i površnom religioznošću (usp. NMI, 9 i 31). Papa Ivan Pavao II. poručuje da treba pomagati mladima «da svoj život neprestanim naporom pravilno usavršavaju i idu za pravom slobodom» (GE, 1).

Ova četiri načela ujedno su i preduvjet i odgojni itinerarij mladima kako bi mogli spoznati što je prava ljubav te kako bi sutra bili sposobni i podobni osnovati kršćanski brak i obitelj: **BIOS - BRAČNI IOBITELJSKI SAVEZ** (Biti sposoban za zajedništvo – *Međuovisnost*). Mlade pripremati za poslanje bračnog i obiteljskog sakramentalnog života, da bi riječju i primjerom

vlastita života znali živjeti, svjedočiti i braniti istinu «Božjeg nauma o braku i obitelji» (FC, 6) koja je danas sve više ugrožena, kroz sustave i ustave pojedinih država i organizacija koje propagiraju i institucionaliziraju neodgovornu slobodarsku ljubav i protunaravne veze.

C. ČETIRI ZADAĆE POKRETA BIOS:

Temeljne zadaće *Pokreta* sadržane su i izražene u završnoj riječi svake naše molitve: „AMEN“* – *tako je, zaista, vjerujem* - iz koje, u smislu akrostiha, izvlačimo četiri bitne zadaće pokreta **BIOS**: „AMEN“ = Apostolat, Molitva (osobna, obiteljska i liturgijska), Euharistija (kao izvor i vrhunac sveukupna kršćanskog života) i Naviještanje (kao misionarsko poslanje). Amenje naš zavjet i obećanje da svakodnevno molimo i odjelotvorujemo jubilejsku zavjetnu molitvu: *Ispovijest vjere Hrvata katolika*.

1. PRVA ZADAĆA: Apostolat - „Budite vršitelji riječi, a ne samo slušatelji, zavaravajući sami sebe” (Jak 1,22).

> Poticaji i smjernice za provođenje:

+ „Privlačiti druge oblicima osobnoga, obiteljskoga, profesionalnoga i zajedničkog života, koji odražavaju Evandjelje“ (EIE, 48), na način da drugima budemo evanđeosko svjetlo, sol i kvasac (usp. Mt 5,13-16), uklanjajući nesklad između vjere koju ispovijedamo i svakidašnjeg života (usp. GS, 43): „Mladi moraju biti prvi i izravni apostoli mladih izvršavanjem apostolata među njima“ (AA, 12).

+ „Kršćanski je naime poziv po svojoj prirodi također i poziv na apostolat“ (AA, 2). Po sakramentu krštenja i potvrde obvezani smo biti pravi Kristovi svjedoci, riječju i djelom širiti i braniti vjeru (usp. LG, 11). „Gospodin želi da svoje Kraljevstvo širi i po laicima, to jest kraljevstvo istine i života, kraljevstvo svetosti i milosti, kraljevstvo pravde, ljubavi i mira“ (LG, 36).

+ Odgajati mlade katolike „da se pozitivno angažiraju za sve što doprinosi pravom napretku čovjeka i rastu svake ljudske osobe u dostojanstvu i slobodi“ (*Biskupska poslanica „Trinaest stoljeća kršćanstva u Hrvata“*, br. 25).

+ Zauzimati se za katolički svjetonazor u društvu, politici, kulturi i uopće „prožimati svijet kršćanskim duhom“ (GS, 43), po uzoru na bl. Ivana Merza koji je dosljedno živio apostolsko načelo svoga života: „Katolička vjera je moje životno zvanje“.

+ Svake godine obavljati zajedničku duhovnu obnovu na temelju načela, ciljeva ili smjernica *Pokreta*.

2. DRUGA ZADAĆA: Molitva - „Molite, i dat će vam se! Tražite, i naći ćete! Kucajte, i otvorit će vam se!“ (Mt 7, 7).

> Poticaji i smjernice za provođenje:

+ „**Moliti znači vjerovati**“ (bl. Ivan Merz).

+ Molitva treba biti ishodište svake naše apostolske djelatnosti jer **ona nam daje razumjeti i prihvatiti** istinu Isusove poruke: „Bez mene ne možete ništa učiniti“ (Iv 15, 5).

+ Članovi *Pokreta* trebaju „njevogovati određeni ritam molitve tijekom dana“, ujutro, navečer i za objedom (DOP):

Ujutro moliti: *Slava tebi, Bože Sveti, Anđeo Gospodnji, Molitva Mariji, Majci nade i Djela naša*.

Navečer moliti: *Već mrak se hvata, Gospi Velikoga zavjeta i Ispovijest vjere Hrvata katolika.*
Molitva prije blagovanja: Molimo te Bože smjerno te i poslije blagovanja: *Ti nas Bože krijepiš hranom*

Prije spavanja: Ispitati savjesti (što smo sagriješili mišlju, riječju, djelom i propustom), potom molitva *Hvala ti Bože.*

3. TREĆA ZADAĆA: *Euharistija - „Tko blaguje tijelo moje i pije krv moju, ima život vječni“ (Iv 6, 53).*

> Poticaji i smjernice za provođenje:

+ Euharistija je izvor i vrhunac cijelog kršćanskog života (usp. LG, 11) i prema njoj su usmjereni i s njom su tijesno povezani ostali sakramenti, djela apostolata i sve crkvene službe te je izvor i vrhunac sve evangelizacije (usp. PO, 5).

+ Pokušati u svojoj obitelji provoditi jubilejski zavjet iz Nina: *Hrvatska katolička obitelj dnevno moli i nedjeljom slavi Misu.* Svake nedjelje u **Euharistiji** sudjelovati „svjesno, pobožno i djelatno“, na njoj temeljiti svoj kršćanski život i duhovno zajedništvo „s Bogom i međusobno“ (SC, 48).

+ Čuvati nedjelju kao «poseban dan vjere, dan Krista Uskrsloga i dara Duha Svetoga – istinski „tjedni Vazam“ (NMI, 35), kao „dan susreta s Gospodinom“ (EIE, 81), kao „dan za čovjeka...“, za molitvu, odmor, zajedništvo i radost“ (EIE, 82), kao blagdan Crkve i blagdan obitelji.

+ Svake prve nedjelje u mjesecu zajednički pripremati i slaviti svetu Misu za članove pokreta **BIOS**, u župnoj crkvi, u 18 h, s ostalom mladeži.

+ Svake druge srijede u mjesecu bit će susret članova Pokreta u 20 h (dogovori, grupni rad ili predavanje), a svake četvrte srijede u mjesecu obavljati zajedničko polusatno klanjanje pred Presvetim Sakramentom i zajedno moliti *Ispovijest vjere Hrvata katolika* za uspjeh *Apostolata nove evangelizacije.*

4. ČETVRTA ZADAĆA: *Naviještanje-«Jao meni ako ne naviještam Evandjelje» (1 Kor 9,16).*

> Poticaji i smjernice za provođenje:

+ „Nova evangelizacija traži gorljivo, cjelovito i dobro utemeljeno naviještanje Riječi, s jasnim teološkim, duhovnim, liturgijskim i moralnim sadržajem, pozornim na stvarne potrebe ljudi do kojih mora doprijeti“ (PNR, II. pogl. 2).

+ „Hraniti se Riječju da bi se bilo 'službenicima Riječi' u evangelizacijskoj zadaći“ (NMI, 40). Samo ako nas je iznutra prožela riječ Božja, možemo je autentično naviještati drugima (usp. EIE, 44).

+ Svakodnevno čitati, pobožno slušati, proučavati, s vjerom prihvaćati i drugima navješćivati Riječ Božju: čitanjem, propovijedanjem, katehezom, pisanom riječju i suvremenim obavajesnim sredstvima (usp. NMI, 39; NSP, 16).

III. NAZIV, OSNIVANJE I ZAŠTITNICI POKRETA BIOS

1. Riječ *BIOS* je grčki pojam, a znači život. U simboličnom smislu ima značenje život, životnost, izvornost. Ovaj izraz razumljiv je u svim svjetskim kulturama i jezicima a često se rabi i u raznim složenicama s drugim pojmovima i nazivima kako bi se označilo nešto što je životno, vjerodostojno, neotuđivo, čisto, zdravo i prirodno.

2. Zašto je *BIOS* pokret a ne udruga, udruženje ili organizacija? Zato jer smo s pojmom *BIOS* i s nazivom *Pokret* željeli istaći svu životnost, hitnost i važnost *Nove evangelizacije* s kojom se treba postići duhovna obnova hrvatske katoličke mladeži, očuvanje vjerničkog identiteta te naglasiti potrebu stalnoga rasta i misionarske usmjerenosti u otvaranju drugima i drugačijima, a sve u svrhu širenja Kristova Kraljevstva.

3. Pokret *BIOS* najprije je osnovan u župi sv. Ivana Apostola i Evangelista u Mostaru, 2. 9. 2001., te nešto kasnije i u župi Rotimlja. Osnivanje pokreta BIOS u župi sv. Tome Apostola na Bijelom Brijegu dogodio se 2. rujna 2012., na 33. obljetnicu velike jubilejske proslave u Ninu – *Branimirove godine*- kojom se slavilo 1100 godina neprekinute hrvatske vjernosti Apostolskoj Stolici (a sve to u sklopu višegodišnje proslave 1300. godina kršćanstva u Hrvata).

4. Zaštitnica pokreta *BIOS* je ***Gospavelikog hrvatskog krsnog zavjeta***, a to je najstariji Gospin lik u našoj Hrvatskoj povijesti. *Ovo je Gospa našeg kralja Zvonimira, pronađena u Biskupiji kod Knina, iz 11 st., znak je i simbol buđenja hrvatske katoličke samosvijesti, od 1975. godine. Uz Gospu zaštitnik nam je i sv. Toma Apostol (u drugim župama njihov zaštitnik) te bl. Ivan Merz, koji je inače zaštitnik hrvatske mladeži.

*Fra Lujo Marun (1857.-1939.), utemeljitelj hrvatske nacionalne arheologije, 14. svibnja 1892. pronašao je kameni romanički zabat oltarne pregrade iz katedrale sv. Marije u Biskupiji kraj Knina, na lokalitetu Crkvina, koja će postati glavnim simbolom marijanske obnove i nacionalne svijesti u hrvatskom narodu, pod nazivom *Gospa velikog hrvatskog krsnog zavjeta*. Blagdan Gospe Velikoga hrvatskoga krsnog Zavjeta slavi se u nedjelju po blagdanu Male Gospe. Odljev u zlatu i srebru Gospe Velikog Zavjeta blagoslovio je papa Ivan Pavao II. u Rimu 30. travnja 1979. da bude naša *Gospa hodočasnica po domovini*, a čuva se ponad oltara u crkvi Gospe od Otoka u Solinu.

IV. KAKO SE POSTAJE ČLANOM POKRETA *BIOS*

1. Redovitim članom Pokreta može se postati nakon primanja sakramenta svete potvrde, a aktivniji vjeroučenici i u osmom razredu. Krizmanici se uključuju u *BIOS* na svetkovinu Krista Kralja te se trebaju opredijeliti za jednu od njegove četiri zadaće i tako otpočeti ***Godinu apostolata*** koja je uvjet da bi kandidat bio pripušten sakramentu potvrde. Poslije primljene potvrde neki krizmanici postanu trajnim članovima pokreta *BIOS*.

2. Članom *Pokreta* postaje se putem pristupnice, koja sadrži osnovne podatke o novom članu.

3. Članstvo u *Pokretu* može prestati svojevoljnim prijavljenim istupanjem ili isključenjem od strane župnika (predsjednika), na prijedlog Povjerenika.

VI. UPRAVA I ORGANIZACIJA POKRETA *BIOS*

1. Upravu *Pokreta* čine: Predsjednik (župnik), Predstojnik, četiri povjerenika te tajnik i njegov zamjenik. Oni čine upravu *Pokreta*. Najmanje jedan član iz Uprave treba biti član *Župnog pastoralnog vijeća* i njemu, prema potrebi, podnositi izvještaje o djelovanju.

2. Svi članovi *Pokreta* svoje zadaće i zaduženja obavljaju na slavu Božju, volonterski, bez ikakva osobna interesa ili nadoknade.

VII. LOGO POKRETA *BIOS*

Logo pokreta *BIOS* je krug u kojemu se nalazi orao u letećem stanju, koji svojim krilima na obje strane razbija krug koji je dvostruko oivičen: crvenom i plavom bojom. Ispred orla nalazi se križ kneza Višeslava koji nas povezuje s vjerom naših pradedova. Uz ivicu kruga, iza orla nalazi se načelo: *Biti i ostati svoj*, a ispred orla nalazi se drugo načelo: *Otvoriti se drugima*. Ovo prvo načelo zahtjeva od članova da budu zrele i integrirane osobe, da budu svoji kako bi se mogli onda otvoriti drugima. Tek u otvaranju drugima postajemo posve svjesni sebe. Ispod kruga, zasebno, stoji glavno geslo Pokreta: ***Izvezi na pučinu***»! (*Lk 5,4*). Logo je pun simbolike i značenja.

* („**Amen**“ hebrejska je riječ koja znači *da, tako je, zaista, uistinu*, a označuje stalnost i sigurnost. S ovom riječi Isus započinje svoje svečane izjave, posebno u Ivanovu evanđelju. „U hebrejskom jeziku „**Amen**“ se veže uz isti korijen kao i riječ „vjerovati“. Taj korijen izražava čvrstoću, pouzdanost, vjernost. Otud shvaćamo zašto riječ „**Amen**“ može izraziti i Božju vjernost prema nama i naše povjerenje u Boga“ (KKC 1062). „**Amen**“ - potvrđuje istinitost i naše slaganje s onim što je rečeno, na način da nas to obavezuje kao zakletva i poslanje. S njom su Izraelci izražavali prijanjanje uz Božje zapovijedi, kao izraz ispovijesti svoje vjere, kao prisegu i svjedočanstvo, kao **svečano i skupno prihvaćanje obveze prigodom liturgijske obnove Saveza** (*Pnz 27, 15-26*). „**Amen**“ u liturgiji označuje pouzdanje i prijanjanje uz Boga (usp. RBT, str. 15-16). U *Iz*

65,16 to je ime Boga, vjerna obećanjima. Zato je u 2 Kor 1,19 Isus Božji „Amen“. „Naš Gospodin cesto upotrebljava izričaj "Amen", katkad udvostručeno, da naglasi pouzdanost svoga nauka i svoj ugled utemeljen na Božjoj istini" (KKC 1063). Sveti Ivan u *Otkrivenju* govori o Isusu kao „Amenu“, jer po njemu Bog ostvaruje svoja obećanja prema nama (*Otk* 3,14).

KRATICE I IZVORI NAVODA

AA = DRUGI VATIKANSKI SABOR, *Apostolicamactuositatem* (*Apostolska djelatnost*), dekret o apostolatu laika, Kršćanska sadašnjost (Dokumenti 50), Zagreb, 2000.

BK BiH = BISKUPSKA KONFERENCIJA BiH, *O kulturnom i vjerskom identitetu hrvatskoga katoličkog naroda u Bosni i Hercegovini*, Travnik, 9. rujna 2003.

CL = IVAN PAVAO II., *Christifideles laici* (*Kristovi vjernici laici*), enciklika o pozivu i poslanju laika u Crkvi i svijetu, Kršćanska sadašnjost (Dokumenti 93), Zagreb, 1990.

DOP CH = HRVATSKA BISKUPSKA KONFERENCIJA, *Direktorij za obiteljski pastoral Crkve u Hrvatskoj*, Kršćanska sadašnjost, Zagreb, 2002.

EIE = IVAN PAVAO II., *Ecclesia in Europa* (*Crkva u Europi*), Postsinodalnapobudnica o Crkvi u Europi, Verbum, Split, 2003.

EN = PAVAO VI., *Evangeliiinuntiandi* (*Naviještanje evanđelja*), apostolski nagovor o evangelizaciji u suvremenom svijetu, Kršćanska sadašnjost (Dokumenti 50), Zagreb, 1976.

FC = IVAN PAVAO II., *Familiarisconsortio* (*Obiteljska zajednica*), apostolska pobudnica o zadaćama kršćanske obitelji u suvremenom svijetu, Kršćanska sadašnjost (Dokumenti 64), Zagreb, 1981.

GE = DRUGI VATIKANSKI SABOR, *Gravissimumeducationis*, deklaracija o kršćanskom odgoju, Kršćanska sadašnjost (Dokumenti 50), Zagreb, 2000.

GS = DRUGI VATIKANSKI SABOR, *Gaudium et spes* (*Radost i nada*), pastoralna konstitucija o Crkvi u suvremenom svijetu, Kršćanska sadašnjost (Dokumenti 50), Zagreb, 2000.

HB = HRVATSKI BISKUPI, *Obitelj – put Crkve i naroda*, Pastirsko pismo u povodu trećeg apostolskog pohoda pape Ivana Pavla II. Republici Hrvatskoj, Zagreb 2003.

LG = DRUGI VATIKANSKI SABOR, *Lumen gentium* (*Svjetlo naroda*), dogmatska konstitucija o Crkvi u suvremenom svijetu, Kršćanska sadašnjost (Dokumenti 50), Zagreb, 2000.

LJS = PAPINSKO VIJEĆE ZA OBITELJ, *Ljudska spolnost: istina i značenje. Odgojne smjernice u obitelji*, Kršćanska sadašnjost (Dokumenti 106), Zagreb, 1997.

MD = IVAN PAVAO II., *Mulierisdignitatem*, Apostolsko pismo o dostojanstvu i pozivu žene prigodom marijanske godine, Kršćanska sadašnjost (Dokumenti 91), Zagreb, 1989.

NMI = IVAN PAVAO II., *Novo millennioineunte* (*Ulaskom u treće tisućljeće*), Apostolsko pismo episkopatu, kleru i vjernicima na završetku Velikog jubileja godine 2000., Kršćanska sadašnjost (Dokumenti 127), Zagreb, 2001.

NSP = HRVATSKA BISKUPSKA KONFERENCIJA, *Na svetost pozvani*. Pastoralne smjernice na početku trećega tisućljeća, Glas Koncila, Zagreb, 2002.

PNR = KONGREGACIJA ZA KLER, *Prezbiter – navjesticitelj Riječi, služitelj sakramenata i voditelj zajednice kršćanskog trećeg tisućljeća*, Kršćanska sadašnjost, Zagreb, 1999.

PO = *Presbyterorumordinis* (*Svećenički red*), dekret o službi i životu prezbitera Drugog vatikanskog sabora, Kršćanska sadašnjost (Dokumenti 50), Zagreb, 2000.

PPO = SVETA STOLICA, *Povelja o pravima obitelji*, predložena svim osobama, ustanovama i predstavnicima vlasti nadležnima za poslanje obitelji u suvremenom svijetu, Kršćanska sadašnjost (Dokumenti 68), Zagreb 1990.

RBT = RJEČNIK BIBLIJSKE TEOLOGIJE, KS, Zagreb, 1993.

RK = *Red krštenja*, Rimski obrednik, Kršćanska sadašnjost, Zagreb, 1970.

SC = DRUGI VATIKANSKI SABOR, *SacrosanctumConcilium* (Sveti Sabor), konstitucija o svetoj liturgiji, Kršćanska sadašnjost (Dokumenti 50), Zagreb, 2000.

TMA = IVAN PAVAO II., *Tertiomillennioadveniente* (*Nadolaskom trećeg isučljeća*), Apostolsko pismo o pripremi Jubileja godine 2000., Kršćanska sadašnjost (Dokumenti 101), Zagreb, 1996.